

кандидат філологічних наук,
асистент кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-
Східної Азії
Інституту філології
Київського національного
університету імені Т. Г. Шевченка

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА ТА ЗАНЕПАД АРИСТОКРАТИЧНОГО КЛАСУ В ЯПОНІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ ДАДЗАЙ ОСАМУ «СОНЦЕ НА ЗАХОДІ» ТА РОМАНУ ТАНІДЗАКІ ДЖЮН'ІЧІРО «ДРІБНИЙ СНІГ»)

Друга світова війна (1939–1945) значно вплинула не тільки на японське суспільство, але й на його літературу. У 1930-х рр. посилилася цензура, почалися репресії проти представників пролетарської літератури, прискіпливо вичитувалися твори аполітичних і модерністських письменників та поетів, насаджувалися мілітаристські цінності. Влада встановила жорсткий контроль за літературним життям країни. Однак із закінченням війни та визнанням минулих помилок майстри слова отримали можливість надрукувати свої антимілітаристські або ж зовсім не пов'язані з війною твори. Так, у 1947 р. в Японії побачили світ роман «Дрібний сніг» (細雪 – «Сасаеюкі») Танідзакі Джюн'ічіро (1886–1965) і повість «Сонце на заході» (斜陽 – «Шяйю») Дадзай Осаму (1909–1948). Попри кардинальну відмінність життєвої і творчої позицій прозаїків, ці твори об'єднані спільною тематикою та проблематикою: життя аристократичного класу та його неминучі зміни під час і після Другої світової війни, роль традицій у переломні для нації часи, самопошук, трансформація жіночого образу, аксіологічні та онтологічні проблеми японського суспільства 1930–40-х рр. Компаративний аналіз цих творів дає змогу виявити точки дотику та розбіжності між двома письменниками як представниками різних генераційних і художніх формацій загалом, дослідити ширший соціокультурний контекст, притаманний Японії того часу. Це свідчить про актуальність нашої статті.

Життю та творчості Танідзакі Джюн'ічіро і Дадзай Осаму присвячено чимало розвідок вітчизняних і закордонних літературознавців. Зокрема, письменницька діяльність Танідзакі загалом та окремі її аспекти цікавили Г.Б. Петерсена [9], О.М. Мешерякова [5], Н.І. Чегодарь [8] тощо. Непересічна постать і творчий доробок Дадзай Осаму привернули до себе увагу Ю.В. Осадчої [6, 7], А.С. Вулфа [11] та інших дослідників. Повість «Сонце на заході» Дадзай Осаму і роман «Дрібний сніг» Танідзакі також неодноразово були об'єктом наукових досліджень. Зокрема, ґрунтовний аналіз твору «Сонце на заході» та його порівняння з «Вишневим садом» А.П. Чехова наведені в статті Т.І. Бреславець «Повоєнні твори Дадзай Осаму» [1]. Однак компаративний аналіз зазначених творів раніше не проводився, що дає змогу говорити про новизну розвідки.

Метою статті є осмислити соціокультурні трансформації японського суспільства 1930–40-х рр. внаслідок Другої світової війни на матеріалі творів «Дрібний сніг» Танідзакі Джюн'ічіро та «Сонце на заході» Дадзай Осаму. Мета зумовлює такі завдання: простежити життєві та творчі відмінності між двома письменниками як представниками різних поколінь і художніх шкіл (естетизму та еґо-белетристики), порівняти авторське бачення війни та її впливу на японське суспільство, осмислити реалії життя японського аристократичного класу під час та після війни. Для досягнення поставлених завдань використовується біографічний, культурно-історичний, компаративний і контекстуально-описовий методи.

Танідзакі Джюн'ічіро та Дадзай Осаму – це два неперевершені японські письменники, які прославилися не тільки в країні вранішнього сонця, але й далеко за її межами. Обидва прожили неординарне, цікаве життя, сповнене творчих злетів і падінь. Кожен із них пройшов кілька етапів творчого становлення, пережив жахіття війни та залишив по собі багату художню спадщину.

Танідзакі Джюн'ічіро належав до покоління експериментаторів і нововідкривачів. У 1880–90-х рр. Японія продовжувала вести активний діалог із країнами Європи та Америки після тривалої самоізоляції (鎖国 – *сакоку*, 1641–1853), знайомитись із досягненнями західної цивілізації та активно впроваджувати їх у життя свого населення. Вже у пізніші роки, замислюючись над питанням вестернізації та її наслідками для Японії ХХ століття, прозаїк зазначатиме: «<...>європейська цивілізація досягла сучасного рівня, розвиваючись нормальним шляхом, тоді як ми, зіштовхнувшись із чудовою цивілізацією та прийнявши її, були змушені відхилитися в бік від того курсу, яким крокували кілька тисячоліть» [3, с. 489].

Як виходець із заможної родини, майбутній письменник виховувався в найкращих аристократичних традиціях – жив у великому маєтку, відвідував театральні вистави, отримав гарну освіту. Все життя він пишався своїм походженням, а також неодноразово підкреслював власний статус *едокко* (江戸っ子) – корінного жителя Токіо. Так, у романі «Дрібний сніг», що містить автобіографічні моменти, чітко простежується повага автора до японського аристократичного класу, докладно описується його рафінований етикет і багатівкові традиції, абсолютно непрактичні у добу стрімкої модернізації.

Танідзакі жив у ритмі своєї доби, тому часто вдавався до різноманітних творчих експериментів: він починав писати під впливом західноєвропейського декадансу та модерну, після Великого кантоського землетрусу 1923 р. і переїзду до регіону Кансай став поціновувачем класичної японської літератури та традиційної культури, а з 1950-х рр. писав твори на межі реалізму та модернізму. Іншими словами, в його письменницькій кар'єрі можна виділити три періоди: *ранній* (1910–1924), *традиційний* (1925–1955) і *пізній* (1956–1965). Роман «Дрібний сніг» є яскравим твором традиційного періоду творчості, для якого були характерні глибокий психологізм, культ краси та тема служіння їй, образ аристократичної красуні, проблема визначення між Заходом і Сходом, тема служіння високому естетичним ідеалам.

Письменник почав працювати над романом у 1943 р. Проте його публікація під час війни виявилася неможливою, оскільки твір повністю контрастував із більшістю тогочасної друкованої літератури. Замість возвеличення воєнних подвигів японців чи описів жахів війни, у романі йдеться про спокійне життя в регіоні Кансай, про чотирьох сестер зы старовинного аристократичного роду, про дріб'язкові повсякденні справи (вибір сукні, організацію побачень *оміай* тощо). Тому цензура не пропустила твір через його абстрагований від мілітаристської дійсності, життєствердний характер. Хоча після війни роман був переосмислений як неперевершена хроніка життя довоєнної Японії.

Головною темою твору є життя японського суспільства у передвоєнні та воєнні роки, а проблематика охоплює питання збереження національних традицій за часів глобальних потрясінь, непристосованості аристократичного класу до нових соціокультурних обставин, урбанізації, емансипації жінок, кохання без шлюбу, виховання дітей. Основна увага приділяється життю чотирьох сестер Макіока. Цуруко, Сачіко, Юкіко і Таеко уособлюють різні типи жінок – відданої дружини та турботливої матері, різнобічної, але уважної до традицій жінки, тендітної та покірної красуні, сучасної та сміливої бунтарки відповідно. Однак їм притаманна спільна риса – витонченість і аристократизм духу.

Роман складається із трьох книг і охоплює період із середини 1930-х по 1941 р. Оповідь ведеться від третьої особи, але у центрі зображення – думки та переживання Сачіко, яка живе зі своєю родиною (чоловіком і донькою) та двома молодшими сестрами в затишному маєтку. Перед нею стоїть серйозне завдання – видати сестер заміж за достойних претендентів. Попри повагу до укорінених звичаїв і традицій, родині доводиться пристосовуватися до нових обставин. Наприклад, старша сестра Цуруко переїздить із чоловіком і шістьма дітьми з розкішного осакського маєтку до Токіо в доволі скромний двоповерховий будинок. Таеко вирішує працювати та стати модисткою, що для дівчини з аристократичного роду вважалося неприйнятним і принизливим.

Додатково вiproбування перед родиною виникають під час Другої світової війни. Автор згадує цю подію виключно в контексті життя героїнь, але йому вдається показати, що життя аристократів (та й усього японського суспільства) більше не буде таким, як раніше. Вперше про війну згадується в розмові Сачіко з Таеко, під час якої молодша сестра просить відпустити її на навчання до Франції. Проте відправити молоду дівчину до Європи, в якій саме визріває конфлікт, у родині не наважуються [4, с. 286]. Далі автор пропонує «європейську» точку зору, висловлену німкенєю Штольц, що була сусідкою Сачіко, у листі від 30 вересня 1938 р.: «Зараз усюди тільки й чути що брязкання зброї, і все ж таки я сподіваюсь, що війни не буде. Вона нікому не потрібна» [4, с. 294].

Загострення конфлікту в Європі та напружені відносини Японії з Китаєм викликають занепокоєння в родині щодо майбутнього миру та фінансової стабільності. Тому вони починають економити кошти та відмовляються від колишньої розкоші. Наприклад, родина вирішує об'єднати поминальні церемонії на честь батька і матері сестер, які раніше завжди проводились окремо. На думку старшого зятя Тацуо, «нині, коли оголошена всезагальна мобілізація національного духу, непристойно влаштувати пишні церемонії» [4, с. 422]. Однак цей крок свідчить не так про далекоглядність Макіока, як про загальну тенденцію, що охопила японське суспільство в передвоєнний час: «Люди, вдягнені набагато скромніше, ніж у минулі роки, тихенько перемовляючись між собою, прогулювалися парком» [4, с. 529]. У 1940 р. ситуація значно погіршується для всіх японців: «Після Наказу від сьомого липня сорокового року в країні діяли суттєві обмеження на виробництво і продаж предметів розкоші. У зв'язку з цим Сачіко була позбавлена можливості замовити для сестри нові весільні кімоно... довелося шукати старі. Починаючи з квітня була введена карткова система на рис» [4, с. 608].

Війна позначається не тільки на фінансовому благополуччі родини, а й дається взнаки на психологічному рівні. Після навчання з цивільної протиповітряної оборони, коли Сачіко вперше в житті довелося тримати в руках відро, вона починає бачити нічні кошмари. Сон жінки дуже символічний. Сачіко знаходиться на кухні, оздобленій білим кахлем на американський манер і прикрашеній блискучим посудом і фарфором. Але щойно роздається сигнал повітряної тривоги, це місце стає небезпечним – посуд розлітається на дрібні уламки. Поки сестри пересуваються будинком, все скляне, тобто неприродне/ неяпонське (електричні лампи, кавові чашки, келихи), починає вибухати. Порятунок вони знаходять «у кімнаті, де немає жодної скляної речі, тільки дерев'яні» [4, с. 534]. Тобто автор натякає на те, що японці можуть знайти порятунок у тому, що притаманне їм від природи. Усе запозичене тільки наражає їх на більшу небезпеку.

Намагаючись уникнути однобічності у зображенні війни, письменник замислюється над долями дургорядних персонажів – німкені Штольц і росіянки Катерини, що вийшла заміж за англійського аристократа. Вторгнення Німеччини до Нідерландів, Бельгії, Люксембургу, трагедія Дюнкерка і капітуляція Франції спонукають членів родини робити різні припущення щодо життя їх знайомих-іноземців: «Цікаво, що вона (*Штольц – приміт. К.Ю.*) думає тепер, коли Європа полихає у вогні?... можливо, усі вони... настільки

сп’яніли від воєнних успіхів Німеччини, що міркування особистого добробуту відійшли для них на другий план» [4, с. 530], «Чи не охоплює її (Катерину – приміт. К.Ю.) зараз, як і всіх британців, відчай і страх? Чи не сумує вона за далеким небом Японії?» [4, с. 530–531].

Таким чином, автор показує, який вплив Друга світова війна мала для життя японців. Із собою вона принесла почуття тривоги та невпевненості в майбутньому, зрівняла аристократів і звичайних людей, позбавила розкоші.

Життєвий шлях Дадзай Осаму (псевдонім Цушіма Шюджі) був не менш насиченим, хоча й коротким. Народившись і зростаючи у багатодітній родині заможного землевласника, члена палати перів Японії Цушіма Ген’емон, він міг насолоджуватися усіма привілеями аристократичного життя. Проте, навчаючись у старшій школі, в 1920-х рр. юнак захопився ідеями марксизму, долучився до таємного лівого угруповання та почав видавати з друзями журнал, виступаючи за повалення правлячого класу. Активна діяльність школярів не залишилася непоміченою й поліція усіх заарештувала, відпустивши тільки Дадзай Осаму як представника еліти. На думку поліції, юнак з аристократичної родини не міг бути комуністом. Письменник-початківець важко переніс цю подію та вчинив першу невдалу спробу самогубства. Видужавши, він вирішив служити людям і долучився до пролетарської літератури. Співпраця з комуністами, неприйняття класової дискримінації та активна соціальна позиція Дадзай Осаму, тим не менш, не зробили його жертвою репресій (на відміну від багатьох інших пролетарських письменників Японії, наприклад, Кобаяші Такіджі (1903–1933), Міямото Юріко (1899–1951) тощо), оскільки щоразу його рятувало знатне походження. Така несправедливість дуже засмучувала молодого бунтівника та погіршувала його стосунки з родиною.

Низка інших доволі неприємних подій (наприклад, конфлікт із родиною через шлюб із гейшею Ояма Хацуйо, невдала спроба працевлаштування в газету, відрахування з університету, туберкульоз, лікування в психіатричній лікарні, наркотична залежність, зрада дружини, втрата домівки під час війни) справила значний вплив на життя та творчість письменника. Одержимий прагненням до самознищення, Дадзай вчинив п’ять спроб самогубства. У його творах (наприклад, «Сонце на заході» (1947), «Пропаща людина» (人間失格 – «*Нінтен шіккаку*», 1948)) простежуються теми відчаю, відчуження, кризи особистості, самозаперечення, втечі від дійсності, протесту. І хоча з 1938 по 1945 р. у житті прозаїка прийнято виділяти спокійний, або, за визначенням А. Вулфа, «буржуазний» період [11, с. 11], загалом його постать стала символом відчуження, відчаю та самозаперечення.

Іншими словами, Дадзай Осаму належав до бунтівного покоління пролетарів, які боролися за свободу особистості в японському суспільстві 1920–30-х рр. Його творчість умовно поділяється на два періоди: *пролетарський* (1920-ті – 1938) і *«буржуазний»* (1938–1945), що демонструють зміну політичних і життєвих переконань автора. Більшість творів написана в жанрі *ватакуші-шйосецу*, або его-белетристики. Саме сповідальний жанр, що став особливо популярним в Японії із поширенням західноєвропейського натуралізму наприкінці XIX ст., дав авторові змогу якнайповніше передати душевні переживання його героїв, співзвучні переживанням цілого покоління японців.

Повість «Сонце на заході» стала дуже популярною одразу ж після публікації, про що свідчили чотири її перевидання. Це й не дивно, тому що у творі Дадзай порушив актуальні для тогочасних японців питання: «Що робити далі? Як жити після війни? Для чого тепер потрібне життя?» В центрі – онтологічні та аксіологічні проблеми повоєнного періоду, які намагаються вирішити Кадзуко, її брат Наоджі та їх хвора матір.

Оповідь ведеться від імені головної героїні Кадзуко, яка розповідає про своє життя після того, як родина втратила всі статки та була змушена переїхати до сільської місцевості. Маючи рамкову конструкцію, текст також містить щоденникові записи її брата Наоджі та його передсмертну записку. Це дає змогу краще осягнути характер чоловіка та зрозуміти його життєву трагедію. Образ матері осмислюється через призму сприйняття Кадзуко. Це вихована, тендітна жінка, що уособлює старе покоління аристократів, незвиклих до фізичної праці та до нового життя загалом.

Кадзуко пам’ятає колишнє життя, але війна значно її змінила. Дівчина усвідомлює своє перевтілення та ставиться до нього порівняно позитивно. Вона з радістю відмовляється від умовностей аристократичного життя, рафінованого етикету і регламентованої поведінки, починає жити по-справжньому. Її не лякає фізична праця, вона порастає на землі і ходить босоніж: «Під час війни я виконувала трудову повинність... От саме тоді я дійсно взяла подібне взуття (*в’єтнамки* – приміт. К.Ю.) вперше в житті, але воно виявилось неймовірно зручним: коли я вийшла в ньому в сад і мої підощви торкнулися землі, я відчула незвичну легкість, зрозуміла, що відчувають, ступаючи по землі, птахи і звіри. Пам’ятаю, яка жагуча радість оволоділа тоді моєю душею» [2].

Усвідомлюючи, що для багатьох війна стала жакливим випробуванням, Кадзуко не любить про неї говорити. Однак досвід, який дівчина отримала у зв’язку з війною, став у нагоді, зміцнивши її фізично, зробивши працездатною, тобто здатною вижити у скрутний повоєнний час. Однак, вперше дізнавшись про необхідність виконувати примусові роботи, Кадзуко дуже засмутилась. Через день їй треба було ходити на воєнну базу та працювати. І, як дівчина із заможної родини, вона спробувала відкупитись: «А найняти когось замість себе не можна? – сльози потоком бігли моїми щоками, я захилялася від ридань» [2].

Інший погляд у матері дівчини. Змирившись із збанкрутілим статусом родини, жінці все ж таки боляче дивитись, як донька працює на землі. Тому вона пропонує: «Що ж, Кадзуко, почнемо продавати твої сукині, а гроші промотувати, дозволимо собі таку розкіш. Не хочу, щоб ти займалась городом» [2]. Однак Кадзуко не може підтримати матір, оскільки розуміє, що саме материнська любов і стала причиною нинішніх поневірянь родини: «Якби матуся була жорсткішою та розважливішою, якби вона не потурала нам в усьому, якби крадькома приму-

дрилася б сховати від нас і примножити ту частину спадщини, яка належала тільки їй, вона б не думала тепер про смерть, зміни, що сталися в світі довкола нас, її б так не зачепили» [2].

Від Наоджі, якого забрали в армію ще з університету, тривалий час не було листів. Тому жінки змирилися з тим, що більше його не побачать. Але одного дня він повернувся, хоча й недовго затримався вдома, зрештою вчинивши самогубство. У його щоденнику, написаному під час наркотичної залежності, звучить жорстока критика Японії, відчувається безвихідь і відчай: «Війна. Війна, яку веде Японія, – відчайдушні спроби вибратися з купи лайна. Вмерти, захлинувшись у купі лайна? Ну вже ні. Краще вмерти від власної руки» [2].

Отже, війна сприймається героями повісті по-різному, хоча вони однозначно визнають її жахливою подією. З одного боку, вона робить аристократів звичайними людьми, даруючи їм радість простого життя, з іншого – душить відчаєм і безвихіддю.

Танідзакі Джюн'ічіро та Дадзай Осаму по-різному підійшли до проблеми війни. У романі «Дрібний сніг» і повісті «Сонце на заході» вони описують різні часові проміжки – до/під час війни та після неї відповідно, але в обох творах прочитується негативне ставлення до цього явища. Якщо Дадзай відверто про це заявляє, зазначаючи, що «війна – це відчайдушні спроби вибратися з купи лайна», Танідзакі не дає жодних оцінок. Він просто показує, як змінюється життя аристократів, чим вони змушені жертвувати (престижем свого статусу, розкішшю, статками тощо).

В обох творах постають образи сильних жінок. У «Дрібному снігу» Таеко хоче працювати та реалізувати себе як особистість, незалежачи від родини та її примх. Вона не боїться осуду, втрати престижного статусу і здатна кохати по-справжньому. У «Сонці на заході» Кадзуко не цурається фізичної праці, не покладає рук, попри втому та виснаженість, вірить у майбутнє. Навіть її кохання до Уехари Джіро – немолодого одруженого письменника, робить її ще сильнішою. Вона вирішує народити від нього дитину та виховувати її самотійно.

Необхідність японських аристократів пристосовуватися до нових умов життя, свідчить про кардинальну зміну соціокультурної парадигми, про розмиття кордонів між ними та звичайними людьми.

У творах «Дрібний сніг» Танідзакі Джюн'ічіро та «Сонце на заході» Дадзай Осаму по-різному осмислюється проблема війни та демонструється її вплив на життя японського суспільства. Завдяки компаративному аналізу було виявлено такі спільні моменти: негативне ставлення авторів до війни, сильні жіночі образи та тема занепаду аристократичного класу. Якщо в романі Танідзакі знатна родина Макіока тільки починає зіштовхуватися з викликами війни, в повісті Дадзай головні герої вже пережили своє «аристократичне» падіння. Перспективними вбачаються подальші дослідження японського воєнного та феміністичного дискурсів 1930–40-х рр.

Література:

1. Бреславец Т.И. Послевоенные сочинения Дадзай Осаму. Ойкумена. Регионоведческие исследования. 2009. № 4. С. 50–58.
2. Дадзай Осаму. Избранные произведения / сост. Т. Соколова-Делюсина. СПб.: Гиперион, 2004. 624 с. URL: https://royallib.com/book/dadzay_osama/zakatnoe_solntse.html.
3. Дзюньбитиро Танидзаки. Избранные произведения в 2-х томах. Т. 1. М.: Художественная литература, 1986. 543 с.
4. Дзюньбитиро Танидзаки. Избранные произведения в 2-х томах. Т. 2. М.: Художественная литература, 1986. 640 с.
5. Мещеряков А.Н. Открытие Японии и реформа японского тела (вторая половина XIX – начало XX вв.). Новое литературное обозрение. 2009. № 100. С. 246–265.
6. Осадчая Ю.В. Исповедь в повести Дадзая Осаму «Пропавший человек». Путь Востока. Межкультурная коммуникация. Материалы VI Молодежной научной конференции по проблемам философии, религии, культуры Востока. Серия «Symposium». Выпуск 30. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. С. 128–132.
7. Осадча Ю.В. Японська епо-проза вагакуші-шьюсецу: теорія, генеза, сучасний контекст. К.: Видавництво «Наукова думка» НАН України, 2013. 300 с.
8. Чегодарь Н.И. Литературная жизнь Японии: между двумя мировыми войнами. М.: Восточная литература, 2004. 219 с.
9. Petersen G.B. The moon in the water : understanding Tanizaki, Kawabata, and Mishima. Honolulu : University Press of Hawaii, 1979. 366 p.
10. Rimer J.T. Modern Japanese fiction and its traditions: introduction. Princeton, NJ : Princeton University Press, 1978. 310 p.
11. Wolfe A.S. Suicidal Narrative in Modern Japan: The Case of Dazai Osamu. Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1990. 255 p.

Анотація

**Ю. КУЗЬМЕНКО. ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА ТА ЗАНЕПАД АРИСТОКРАТИЧНОГО КЛАСУ В ЯПОНІЇ
(НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ ДАДЗАЙ ОСАМУ «СОНЦЕ НА ЗАХОДІ»
ТА РОМАНУ ТАНИДЗАКІ ДЖЮН'ІЧІРО «ДРІБНИЙ СНІГ»)**

В статті пропонується компаративний аналіз повісті Дадзай Осаму «Сонце на заході» та роману «Дрібний сніг» Танидзакі Джюн'ічіро, в яких осмислюється трагедія японської аристократії під час та після війни.

Ключові слова: друга світова війна, занепад японського аристократизму, естетизм, еґо-белетристика, феміністичний дискурс.

Аннотация

**Ю. КУЗЬМЕНКО. ВТОРАЯ МИРОВАЯ ВОЙНА И КРАХ ЯПОНСКОГО АРИСТОКРАТИЗМА
(НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ ДАДЗАЙ ОСАМУ «ЗАКАТНОЕ СОЛНЦЕ»
И РОМАНА ТАНИДЗАКИ ДЖЮНЪИТИРО «МЕЛКИЙ СНЕГ»)**

В статье предлагается компаративный анализ повести Дадзай Осаму «Закатное солнце» и романа «Мелкий снег» Танидзакі Джюнъитиро, в которых осмысливается трагедия японской аристократии во время и после войны.

Ключевые слова: вторая мировая война, крах японского аристократизма, эстетизм, эґо-беллетристика, феминистический дискурс.

Summary

**YU. KUZMENKO. WORLD WAR II AND DECAY OF THE JAPANESE ARISTOCRACY
(AS EXEMPLIFIED IN NOVELS “THE SETTING SUN” BY OSAMU DAZAI
AND “THE MAKIOKA SISTERS” BY JUN’ICHIRO TANIZAKI)**

The article offers comparative analysis of the novels “The Setting Sun” by Osamu Dazai and “The Makioka Sisters” by Jun’ichiro Tanizaki, where tragedy of the Japanese aristocracy during and after the war is depicted.

Key words: World War II, decay of Japanese aristocracy, aestheticism, I-novel, feminist discourse.